

naše vezi

JUNIJ 2021

INTERNA IZDAJA, št. 87

ZDCIV SLOVENIJE, DUNAJSKA 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

*Prijat'li zdaj skupaj stopimo,
podajmo si svoje roke,
da med nami bi vladalo vedno
v ljubezni in s pesmijo, zvesto srce.*

Ivanka Peršič

naše vezi

VSEBINA 87. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 obletnica zdcivs
- 4 uprava rs za vojaško dediščino
- 5 predavanja za civ
- 6 spomin na prvi strel
- 7 slovesnost društva 91

naše zgodbe

- 8 adolf videnšek
- 12 alojz sever

iz naših društev

- 15 mdciv celje začel z aktivnostmi
- 15 civ ljubljana na ekskurziji
- 17 dvi koper: končno se družimo
- 27 duševne stiske
- 18 spomin na roberta hvalca

poskrbimo zase

- 19 preprečimo padce

šport

- 21 športne aktivnosti civ
- 22 športna prvenstva VI
- 23 športne igre VI

Drage bralke in dragi bralci Naših vezi.

Kako zelo družabna bitja smo ljudje, kako zelo potrebujemo druge ljudi, ki nas sprejemajo, se je zelo očitno pokazalo v letu epidemije, ki smo ga preživeli. Ob strahu pred boleznijo, negotovostjo in zaskrbljenostjo glede prihodnosti, so mnoge najbolj »morile« predvsem prepovedi stikov, druženja in gibanja.

Prav možnost, da se spet družimo, pogovarjamo, smejemo skupaj, v živo nas je po enem letu strogih in manj strogih prepovedi najbolj razveselila. Kako zelo nam je to pomembno, je razbrati iz prispevkov, ki jih objavljamo, saj nekatera društva poročajo, da so avtobus za izlet napolnila brez težav, da članov ni bilo treba spodbujati, naj se srečanj, ekskurzij in izletov udeležijo, in da so številni celo povpraševali v društvu, ali potrebujejo kakšno pomoč in tako izkazali pripravljenost za aktivno delovanje v društvu.

Epidemija nam je namreč vzela ne samo ene, ampak več stvari. Zaradi prepovedi druženja nas je odrezala od ljudi in dogodkov, ki nas razveseljujejo, nekaterim pa lahko celo pomenijo tudi razlog za življenje, tisto svetlo točko, zaradi katere se kljub številnim negativnim stvarim, ki jih prinaša življenje, spleča vztrajati. Hkrati pa nam je odvzela svobodo. Ne le svobodo kot pojem, ampak svobodo odločanja o tem, kam bomo šli, s kom se bomo družili in kaj bomo počeli. Prav zato je trenutni konec epidemije prinesel toliko olajšanja in toliko veselja. Pristrčna snidenja z ljudmi, ki jih nismo v živo videli že celo leto in skoraj pozabljene občutke veselja, ki nas preplavijo, ko po dolgem času znova vidimo znan prijateljski obraz.

Za povojne generacije je svoboda nekaj samoumevnega. Svoboda gibanja, združevanja, odločanja o tem, kam bomo šli in kdaj ... Svoboda življenja v lastni državi, v kateri se državljani svobodno odločajo o svojem življenju. Šele z omejitvami v imenu epidemije so tudi te generacije začutile, da je svoboda tudi krhek pojem in pa, da je tako pomembna, da se je zanjo vredno boriti. Epidemija nas je prisilila v razmišljanje. Ali so zapovedani ukrepi smiselni? Ali verjamem, da bodo, če jih bomo spoštovali, pomagali zaveziti širjenje virusa? Jih bom torej upošteval in in izpolnjeval? Bom to počel, ker verjamem v njihov namen, ali ker se bojim visokih kazni? Ali verjamem stroki, ki predstavlja ukrepe? Je ukrepe sploh sprejela stroka, ali jih je sprejela politika? Ali s svojim obnašanjem koga ogrožam? Ali je nek ukrep v skladu z zakoni in ustavo? Vse to so vprašanja, na katera smo si v iskanju logike mnogokrat nespretno skomunicirani vedno novih in spreminjajočih se pravil, prepovedi in ukrepov, skušali odgovoriti.

Večine ne motijo maske in razkuževanje. Dobro smo osvojili tudi delo od doma, ki bo v neki meri, kot kaže, ostalo del delovnih procesov. Nakupovanja po spletu smo se tudi navadili, in bo zagotovo ostalo del naši navad. Po drugi strani pa sta umanjkanje socialnih stikov in stiske, ki jih je povzročila prepoved gibanja in druženja, pustila posledice na duševnosti posameznikov. Biti osamljen, ni enako kot biti sam. Občutki zapuščenosti, pozabe so težki in jih je težko premagati. Dvodimenzionalni zaslon ne more pokazati iskric v očeh sogovornika. Zato mislim, da je bilo v tem letu najhujše prav omejevanje svobode. In zato vsako srečanje, vsak dogodek, vsako druženje s prijatelji veliko bolj cenimo. In hkrati cenimo predvsem to, da se svobodno odločamo, kam bomo šli in nam tega ni treba nikomur pojasnjevati. Tako je bilo (prvo?) leto epidemije tudi lekcija o tem, kaj nam kot posameznikom, osebno, pomeni svoboda.

Poletno sproščanje ukrepov smo pričakovali. Ne nazadnje je bilo enako tudi lani. Ne vemo, kaj nam bo prinesla jesen, a smo, če ne tudi močnejši zagotovo izkušenejši. Zato uživajmo poletje kot lahko in če je le mogoče, kot si želimo. Na jesen bomo mislili kasneje.

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:
Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:
ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska 129, 1000 Ljubljana,
tel.: 01 56 53 802

GLAVNA UREDNICA:
Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:
Vladimir Pegan, Bojan Černjak, Janez Štrbenc,
Andreja Rožič, Petra Kapš

PRELOM: Zavod Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

fotografija na naslovnici: Nina Pavlovič
besedilo: Ivanka Peršič

Aleksandra K. Kovač, urednica Naših vezi

50 LET ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE

Zvezo društev civilnih invalidov vojn Slovenije je obiskal »Abraham«

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije je 22. junija 2021 počastila svoj jubilej - 50. obletnico organizirane skrbi za civilne invalide vojn Slovenije.

Slavnostni dogodek je bil sprva načrtovan za 22. december 2020, točno na 50. obletnico ustanovnega občnega zbora, ki je bil 22. decembra leta 1970, a žal zaradi epidemije covid-19 dogodka nismo mogli organizirati.

Epidemija je začela popuščati in Vlada RS je v zadnjih tednih ukrepe za preprečevanje in širjenje koronavirusa precej sprostila, zato smo hitro pristopili k organizaciji slavnostnega dogodka.

Tako smo 22. junija, v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani, slavnostno zaznamovali 50. obletnico ustanovitve zveze in počastili tudi dan civilnih invalidov vojn Slovenije - 26. junij ter 30. obletnico samostojnosti in neodvisnosti Slovenije.

Navzoče je poleg predsednika zveze Adolfa Videnška nagovoril tudi v. d. generalnega direktorja novo ustanovljene Uprave za vojaško dediščino pri ministrstvu za obrambo, Rok Janez Šteblaj. 1. junija 2021 je bila namreč ustanovljena Uprava za vojaško dediščino pri Ministrstvu za obrambo RS, ki je pod svojim okriljem združila tri sektorje - Sektor za vojne veterane, vojne invalide in žrtve vojnega nasilja, Sektor za vojne grobove in grobišča ter Vojaški muzej Slovenske vojske.

Program so oblikovali moderatorka Branka Božič, filmski in dramski igralec Pavle Ravnohrib in ena najvidnejših osebnosti v slovenski zabavni glasbi, Oto Pestner. Vsi trije so dali dogodku resnično slavnostni pečat.

S polletno zamudo smo tako lahko podelili priznanja Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije članom - civilnim invalidom vojn in drugim, ki so s svojim nesebičnim in prostovoljnim dolgoletnim delom v društvih civilnih invalidov vojn prispevali k izvajanju aktivnosti, ki jih društva namenjajo članom - civilnim invalidom vojn na področju skrbi za zdravje, vključenosti v aktivno življenje in rekreacije

in športa. Prejemniki priznanj so veliko prispevali tudi pri delovanju in obstoju društev civilnih invalidov vojn Slovenije in pri izvajanju društvenih programov v skrbi za civilne invalide vojn, poleg tega pa so aktivno sodelovali tudi v organih zveze.

Zveza se je s priznanji za podporo in sodelovanje zahvalila tudi Fundaciji za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Sloveniji, ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Nacionalnemu svet invalidskih organizacij Slovenije. Zaradi drugih obveznosti se slavnostni govornik, predsednik državnega zbora Igor Zorčič žal ni mogel udeležiti našega dogodka, je pa poslal pozdravno pismo zvezi in udeležencem. V njem je med drugim zapisal: *»Že pol stoletja ste glasniki miru in vaši organizaciji gre zahvala za širjenje zavesti o edini pravi perspektivi za človeštvo - o svetu brez vojn in nasilja. Dovolite, da ob tem izrečem priznanje tudi vodstvu, vsem sodelavcem, članom in podpornikom za prizadevanje in opravljeno delo v polstoletnem obstoju zveze.«*

Naj končam s stavkom, ki ga je v svojem nagovoru povzel tudi predsednik zveze Adolf Videnšek, izrekel pa ga je naš član Ciril Podjed v intervjuju za zbornik Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije, ki je bil izdan ob 50. obletnici: *»Predvsem pa si želim, da ne bi več beležili novih članov.«*

In jih ne bomo oz. jih ne bi, če bi ljudje resnično oza-vestili dejstvo, da je edina perspektiva za človeštvo svet brez vojn, zato je tudi slogan naše zveze *»Nikoli več vojn«*, ki ga je pred mnogimi leti izrekel podpisnik vabila na ustanovni zbor civilnih invalidov vojn Slovenije, Jože Zupanc.

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VOJAŠKO DEDIŠČINO

Na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o državni upravi je področje vojnih invalidov iz Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) prešlo pod okrilje Ministrstva za obrambo RS (MORS).

S 1. junijem 2021 je bila na MORS-u ustanovljena Управа Republike Slovenije za vojaško dediščino, ki združuje tri sektorje, in sicer Sektor za vojne veterane, vojne invalide in žrtve vojnega nasilja, Sektor za vojne grobove in grobišča ter Vojaški muzej Slovenske vojske. Pod okriljem nove uprave se tako združujejo sorodna področja, ki so jih prej pokrivala tri ministrstva, poleg MORS-a in MDDSZ-ja še Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Naloge še vedno opravljajo tisti javni uslužbenci, ki so jih tudi prej pod različnimi ministrstvi, obstoječi proračunski viri iz teh ministrstev pa se prenesejo v izvajanje nalog uprave.

Pristojnosti uprave pokrivajo štiri področja, to so opravljanje upravne, strokovne in administrativno-tehnične naloge na področju vojnih invalidov, vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja ter vojnih grobišč; nudenje strokovne, administrativne in finančne podpore Komisiji vlade Republike Slovenije za reševanje

vprašanj prikritih grobišč; podeljevanje statusa nevladnim organizacijam v javnem interesu ter priprava in izvajanje postopkov vezanih na sofinanciranje nevladnih organizacij v javnem interesu; izvajanje naloge muzejske dejavnosti s področja vojaške zgodovine v slovenskem etničnem prostoru ter spremljanje in dokumentiranje razvoja Slovenske vojske.

Naloge Sektorja za vojne veterane, vojne invalide in žrtve vojnega nasilja bodo še naprej usmerjene v sistemsko urejanje področja vojnih invalidov, vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja, zagotavljanje strokovne pomoči in nadzorstva nad delom upravnih enot, ki vodijo in odločajo v upravnih postopkih na I. stopnji, pripravo odločb v upravnih postopkih z delovnega področja na II. stopnji ter sodelovanje v upravnih sporih, podeljevanje statusa nevladne organizacije, ki deluje v javnem interesu in sofinanciranje dejavnosti nevladnih organizacij v javnem interesu.

Vsi sprejeti projekti in načrti za leto 2021 se ne spreminjajo in se izvajajo, kot so bili načrtovani, je na novinarski konferenci poudaril v. d. generalnega direktorja uprave Rok Janez Šteblaj.

Andreja Markovič

Izšla je knjiga **Slovenija in njene meje v treh zgodovinskih obdobjih**

Avtor knjige Branko Celar je nekdanji načelnik oddelka za mejne zadeve in tujce in pomočnik poveljnika policije na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Slovenije ter habilitiran predavatelj na Fakulteti za varnostne vede.

Avtor v knjigi opisuje obdobja po prvi in drugi svetovni vojni ter dogajanja ob velikih ozemelskih preureditvah Evrope na mirovnih konferencah v Versaillesu 1919 in Parizu 1947. Knjiga se nadaljuje s celotnim sklopom

osamosvojitvenih procesov - od ustavnih sprememb do političnih, diplomatskih, gospodarskih, pravnih in izvedbenih ukrepov za slovensko osamosvojitvev, predstavi pa tudi osamosvoji-

tvene procese po letu 1991 in trilogijo zaključi s podpisom arbitražnega sporazuma glede mejnega spora s Hrvaško, z arbitražno rzsodbo ter s pravnimi in političnimi posledicami njene (ne)uresničitve.

Knjigo lahko naročite na 040 910 396 ali 041 458 549 ter na elektronski naslov knjigacelar@gmail.com ali na spletni strani www.knjigacelar.com

Cena knjige je 38 evrov.
Poštnina znaša 3,5 evra.

PREDAVANJA ZVEZE DRUŠTEV CIV SLOVENIJE

Kljub epidemiji covid-19 smo na Zvezi civilnih invalidov vojn Slovenije v aprilu začeli s predavanji v sklopu vsebine posebnega socialnega programa Usposabljanje za aktivno življenje. Predavanja so bila prilagojena in v skladu s priporočili NIJZ-ja.

Določena predavanja so bila zaradi omejitve združenja izvedena dvakrat za isto društvo civilnih invalidov vojn, na isti lokaciji, z drugim terminom ali pa na različnih lokacijah glede na področje, ki ga posamezno društvo pokriva. Število udeležencev smo za vsako predavanje prilagajali ukrepom in priporočilom vlade in NIJZ-ja.

Člani DCIV Celje so 14. aprila in 12. maja poslušali predavanje dr. Ladislava Golouha na temo *Kronični bolečinski sindrom*. 15. aprila je bilo za DCIV Primorske izvedeno predavanje *Hrana za imunski sistem*, na sedežu Društva upokojencev Ilirska Bistrica. Na Jamarskem domu na Gorjuši so imeli člani DCIV Ljubljana 13. in 15. aprila predavanji na temo *Kako v zimskih mesecih ostati čim dlje zdrav (psihično in fizično)*. 19. aprila je bilo za člane DCIV Primorske izvedeno predavanje na temo *Naravno, celostno in učinkovito čiščenje telesa*, v prostorih Društva paraplegikov Istre in Krasa v Kopru. Predavanje z isto temo je bilo izvedeno tudi 21. aprila za člane iz tolminskega okoliša. 21. aprila so člani DCIV Gorenjske poslušali predavanje na temo *Težave s prebavili: kako hrana vpliva na želodčne težave in kdaj gre za nevarne znake*, 26. maja pa predavanja *Kronični bolečinski sindrom*, o tem, kako lahko bolečine zmanjšamo in vplivamo na njihov vzrok. DCIV Celje je povabil svoje člane na predavanje zveze na temo *Naravno, celostno in učinkovito čiščenje telesa*, ki je bilo izvedeno 5. maja. 10. junija je bilo izvedeno predavanje za člane DCIV Ljubljana na temo *Naravno, celostno in učinkovito čiščenje telesa*. 16. junija pa je bilo izvedeno zadnje predavanje, načrtovano za prvo polovico leta 2021, in sicer za DCIV Dolenjske, Bele Krajine in Posavja na temo *Motnje spanja in budnosti*.

Da spodbudimo člane, ki se mogoče še ne morejo odločiti, ali bi se povabilu na katero od predavanj odzvali, vam tokrat nekoliko bolj predstavljamo dve skrajšani vsebini predavanj.

1. Naravno, celostno in učinkovito čiščenje telesa.

Svetovna zdravstvena organizacija je že v 70. letih prejšnjega stoletja opozorila, da je za 90 odstotkov kroničnih obolenj (med katere med drugim štejemo artritis, diabetes, ateroskleroza, demenco, alzheimerjevo bolezen, rak in druge) vzrok obremenitev telesa s težkimi kovinami in drugimi toksičnimi kemikalijami. Kljub temu se temu vzroku namenja premalo pozornosti, posebej glede na to, da je naše okolje iz leta v leto bolj toksično, posledično pa tudi naša telesa. Toksini (npr. arzen, živo srebro, kadmij, svinec, aluminij, glifosat, kemikalije iz predelane hrane, konzervansi, kemikalije iz čistil, kozmetike, toksično delovno okolje, razkužila za pitno vodo, klor v bazenih, sestavine sinteznih zdravil ...), ki v naše telo prihajajo že, ko smo v maminem trebuščku, kasneje pa skozi usta, dihala in kožo, se v našem telesu prej ali slej začnejo kopičiti. Dodatno breme za naše zdravje predstavljajo še toksini, ki nastajajo znotraj našega telesa (npr. toksini kandidate, borelije, presežek glukoze, histamina ...). Ko so jetra zaradi obilice toksinov preobremenjena, ne uspejo več popolnoma prečistiti telesa. Posledica je zastoj toksinov (npr. tisti v maščobah topni se kopičijo v maščobni tkivih - trebuh, dojke, prostata, možgani ...) in nastanek težav. Ker mnogi toksini oponašajo minerale, živčne prenašalce itd., se namesto njih vežejo na ta mesta in s tem motijo delovanje celice, tkiv, organov in sistemov. Rešitev teh težav je le učinkovito in celostno čiščenje, ki iz celičnih membran, celične notranjosti in njene okolice odstrani toksine in celicam znova omogoči normalno in optimalno delovanje. S tem telo spet dobi možnost samoregeneracije in to celo do te mere,

da lahko tudi kronične bolezni izzvenijo. Prenehanje vnašanja toksinov, hidracija, uživanje kakovostne ekološke hrane, ki podpira čiščenje, uporaba zelišč (preslica, žajbelj, kopriva, pegasti badelj ...), klistiranje, telesna aktivnost, kopeli, bosonoga hoja in neverjetna čistilna moč zeolita so bili le nekateri od omenjenih mogočih načinov celostnega čiščenja telesa, o katerih smo slišali na predavanju.

Čeprav prehajamo v poletne mesece, se je že mogoče dobro pripraviti tudi na jesenske in zimske mesece, zato še kratek sprehod skozi predavanje o tej temi.

2. Kako čim dlje (v mrzlih mesecih) ostati zdrav, psihično in fizično? Trenutna situacija nas sili, da pospešeno skrbimo za zdravje naših dihal čez vse leto. Kihanje, kašljanje, smrkanje so namreč postali družbeno neželjen pojav. Poleg tega so zaradi strahu pred virusi in zapleti, ki jih morebitna bolezen lahko povzroči, mnogi v skrbeh: Kaj pa, če zbolimo? Na predavanju smo govorili o tem, ali je res edina rešitev cepivo, ali si nemara lahko pomagamo tudi sami s krepitvijo imunskega sistema in s pomočjo naravnih pripravkov in metod?

Dejstvo je, da si je človek že od nekdaj sam pomagal premagovati mnoga obolenja na naraven način, tudi virusna. Tukaj je nekaj zgodovinskih utrinkov s predavanja na to temo: Še preden so izumili antibiotike, je bilo olje jeter polenovke, ki je bogat vir D vitamina, glavno sredstvo tudi za obvladovanje infekcij. Danes nedavne raziskave kažejo, da zadostna količina D vitamina v telesu lahko pomaga ščititi tudi pri obolenjih s koronavirusi oz. je prebolevanje obolenja lahko lažje, blažje. Poletje je odličen čas, da rezerve D vitamina napolnimo! Vsak dan preživimo na soncu vsaj 20 minut brez zaščitnih sredstev in v času med 11. in 15. uro, ko je proizvodnja D vitamina največja. Vendar ne preokarčite tega časa, da vas sonce ne opeče.

V jeseni lahko člani društev pričakujete, da vas bodo vaša matična društva povabila na nova predavanja, na katera vas že zdaj vljudno vabimo tudi s strani Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije. Na predavanjih vas čaka dobra družba, zanimive teme predavanj in kosilo. Se vidimo.

Andreja Rožič

POSTAVITEV SPOMINSKE PLOŠČE V SPOMIN NA PRVI STREL

V območnem združenju veteranov vojne za Slovenijo Ptuj smo se v letu 2017 odločili, da damo pobudo za proslavo v spomin na obletnico prvega strela v času osamosvajanja Republike Slovenije, ko so 24. maja 1991, pri transformatorski postaji ob vojašnici na Ptuj, streljali na delavce Elektra Maribor PE Ptuj.

Pobudo smo predstavili predsedniku uprave Elektro Maribor Borisu Soviču, ki jo je z veseljem sprejel in bil tudi slavnostni govornik na prvi slovesnosti, 24. maja 2017. Od takrat naprej se je med Območnim združenjem veteranov vojne za Slovenijo Ptuj in Elektrom Maribor stkalo prijetno sodelovanje, ki se kaže vsako leto ob zaznamovanju obletnice strela, od letos tudi pri postavitvi spominske plošče in se še nadaljuje pri pripravi knjige z naslovom »Elektro Maribor v prizadevanjih za samostojno in neodvisno Slovenijo.«

Boris Fras ob spominski plošči (Foto: Boštjan Rous)

V letu 2020 je v ptujskem območnem združenju VVS nastala ideja, da bi na transformatorski postaji na Ptuj postavili tudi spominsko ploščo, ki bi negovala spomin na to, da je ravno na tem mestu prišlo do prvega strelskega incidenta v osamosvojitvenem času, pri čemer je bil ranjen delavec Elektra Maribor Boris Fras. Tudi ta pobuda je v kolektivu Elektra Maribor in pri predsedniku uprave Borisu Soviču naletela na pozitiven in naklonjen odziv. Vendar pa so razmere zaradi epidemije preprečile, da bi nalogo izvedli že istega leta, zato smo to storili letos, ko se spominjamo 30. obletnice tega dogodka.

Spominsko ploščo z napisom: *Na tem kraju so vojaki nekdanje JLA 24. maja 1991 streljali in ranili sodelavca družbe Elektro Maribor Borisa Frasa med opravljanjem njegove dolžnosti. To je bil prvi strel na Slovenskem v času pred slovensko*

Odkritje spominske plošče 24. maja 2021. Na fotografiji (od leve) Boris Sovič, Vlado Žgeč in Boris Fras. (Foto: David Breznik)

osamosvojitveno vojno leta 1991. **Naj ne bo pozabljeno. Ptuj, maj 2021.** Na tabli sta tudi logotipa obeh organizacij, Elektra Maribor in OZVVS Ptuj.

Ploščo smo svečano odprli 24. maja 2021, na skromni slovesnosti, na kateri so bili poleg Borisa Frasa navzoči tudi predsednik uprave Elektra Maribor Boris Sovič, županja MO Ptuj Nuška Gajšek, predse-

Spominska plošča na transformatorju (Foto: Boštjan Rous)

dnik ZVVS Ladislav Lipič, predsednik OZVVS Ptuj Vlado Žgeč ter člani OZVVS Ptuj, sodelavci kolektiva Elektro Maribor, predsedniki veteranskih in domoljubnih organizacij, predstavniki Slovenske vojske in Slovenske policije ter številni drugi obiskovalci.

Vlado Žgeč

SLOVESNOST ZDRUŽENJA VOJNIH INVALIDOV IN SVOJCEV PADLIH 1991 OB 30. OBLETNICI SAMOSTOJNE SLOVENIJE

V Unionski dvorani Grand hotela Union smo 3. junija 2021 prisluhnili slavnostnemu koncertu ob 30. obletnici samostojne Slovenije. Koncert je organiziralo Združenje vojnih invalidov in svojcev padlih 1991, izvedel pa ga je Orkester Slovenske vojske.

Program je vseboval klasične in slovenske narodne pesmi, s svojimi pesmimi pa ga je popestrila Nuša Derenda. Zaradi epidemije je bilo število navzočih omejeno, a se je koncerta kljub temu udeležilo veliko vojnih invalidov 91 in družinskih članov padlih.

Pozdravni govor je imel predsednik Združenja 91 Drago Koprčina, ki je v nagovoru dejal: »Pred letom dni smo se v Združenju vojnih invalidov in svojcev padlih 1991, kjer smo združeni vojni invalidi, civilni invalidi vojne in svojci padlih leta 1991, odločili, da bomo 30-letnico samostojnosti Republike Slovenije praznovali na način, na katerega bi bili ponosni tudi vsi, ki niso več z nami.« Povedal je tudi, da so bile v oteženih razmerah zaradi pandemije priprave in načrtovanje slovesnosti velikokrat postavljeni pod vprašaj, in se pri tem posebej zahvalil predsedniku Vlade RS Janezu Janši, ki je prevzel pokroviteljstvo slavnostnega koncerta. V pozdravnem nagovoru je

posebej pozdravil Jožeta Romška, ustanovnega in prvega predsednika Združenja vojnih invalidov 91 ter mu izrekel priznanje, da mu gre zahvala, da se je leta 2007 osnovalo to samostojno invalidsko združenje.

Osrednji govor je imel minister za obrambo Matej Tonin. Razmišljal je, kako se veseliti slavnostnih dogodkov, ko pa so nekateri izgubili svoje najdražje. Ob tem je dejal: »Vaši najdražji so dali največ, resnično največ, kar so lahko, za to, da se je rodilo novo življenje. Zato do vas čutim izjemno spoštovanje, ki ga same besede ne morejo opisati. Zavedam se, da je obeleževanje 30. obletnice samostojne Slovenije za vas poleg ponosa, ki ga vsi skupaj čutimo ob doseženih zgodovinskih zmagah, obenem tudi spomin na obdobje vaših najtežjih življenjskih preizkušenj. To je spomin na obdobje, ki vas je trajno zaznamovalo z zdravstvenimi posledicami oziroma z izgubo vaših najdražjih - sinov, mož, očetov, bratov.« Dejal je še, da se mu zdi prav, da se država tudi v finančnem smislu oddolži svojcem vseh padlih. Po spremembi zakona bodo tudi civilnim osebam, katerih svojci so izgubili življenje, priznali pravice. Dejal je še, da je na Mi-

nistrstvu za obrambo 1. junija 2021 začela delovati Uprava Republike Slovenije za vojaško dediščino, znotraj katere delujejo: Sektor za vojne invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Sektor za vojne grobove in grobišča in Vojaški muzej Slovenske

vojske. Na koncu je minister poudaril, da na žrtve domovina ne sme nikoli pozabiti in da je slovesni večer namenjen tudi temu, da z optimizmom zremo v prihodnost.

Vladimir Pegan

naše vezi naše zgodbe

NEEKSPLODIRANA UBOJNA SREDSTVA ŠE VEDNO POVZROČAJO TRAGIČNE NESREČE

Pogovor z mag. Adolfom Videnškom, predsednikom Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije, ki pravi: »Vsakomur skušamo dopovedati, naj se ob najdbi neeksplodiranega ubojnega sredstva ničesar ne dotika.«

Čeprav so vojne, ki so potekale na ozemlju Republike Slovenije, časovno oddaljene, je neeksplodiranih ubojnih sredstev (NUS) na naših tleh veliko in nesreče se še dogajajo.

Po podatkih Uprave RS za zaščito in reševanje, ki statistiko najdenih in uničenih ubojnih sredstev vodi od leta 1975, je imela njihova specializirana enota samo v letu 2020 kar 511 tovrstnih intervencij, v povprečju 1,4 na dan, pri čemer so v celotnem lanskem letu našli skupno 3529 kosov ubojnih sredstev, v povprečju 9,47 na dan. V letu 2021 ugotavljajo velik porast: samo v obdobju od 1. januarja 2021 do 31. maja 2021 število intervencij znaša že 343, število najdenih kosov pa 1930. V istem obdobju letošnjega leta sta se zgodili že dve nesreči s smrtnim izidom: januarja v Voglarjih, marca v Postojni; za prvo so že potrdili, da je bila nedvomno posledica NUS, pri drugi okoliščine policija še preiskuje.

Koliko neeksplodiranih ubojnih sredstev bi pri nas še lahko našli, je težko natančno oceniti. Igor Boh z Uprave RS za zaščito in reševanje odgovarja: *»Glede na odstotek zatajitve eksplozivnih sredstev v obdobju I. in II. svetovne vojne, ki je znašal med 15 in 20 odstotki, lahko predvidevamo, da je v naravi še zelo veliko NUS, in z gotovostjo lahko rečemo, da popolne očiščenosti RS z vidika NUS ni pričakovati.«*

O nesreči ob stiku z bombo, ko je bil še otrok, in poslanstvu Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije (ZDCIVS) – ena njenih nalog je tudi ozaveščanje prebivalcev – pa v nadaljevanju zapisa, v pogovoru s predsednikom ZDCIVS mag. Adolf Videnškom.

Zakaj je bila ustanovitev Zveze tako pomembna za vašo skupnost?

Ustanovitev lastne organizacije civilnih invalidov vojn Slovenije je bila nujna zaradi dejstva, da tedanje invalidske organizacije te populacije niso vključevale. Lastna organizacija je bila neizogibna zaradi izvajanja vsebin za učinkovitejšo socialno vključenost teh invalidov in njihovo ozaveščenost, da se kljub invalidnosti moramo angažirati za vsebine, ki jih s preostaliimi možnostmi lahko obvladujemo. To poslanstvo se je v naslednjih desetletjih potrdilo in nam prineslo veliko pozitivnih rezultatov. Civilne žrtve vojn, civilni invalidi vojn smo posledice vojn in njihovih okoliščin. Z državo je treba ves čas imeti dialog in veliko lažje se pogovarjamo organizirani.

Do nesreč ob stiku z NUS prihaja še danes, toda večina članov Zveze se je poškodovala med 2. svetovno vojno ali kmalu po njej. Ker so to starejši ljudje, mnogi ovdoveli, osamljeni, jim članstvo v lokalnih društvih pomaga razvedriti duha. S katerimi dejavnostmi vlivate ljudem občutek, da kljub invalidnosti niso pozabljeni? Kako jih medsebojno povežete?

Res je, večino naših članov že lahko označimo za starostnike. Povprečna starost včlanjenih civilnih invalidov vojn je bila konec leta 2020 že 81,51 leta. Zveza s svojimi društvi izvaja posebne socialne programe, ki so prilagojeni tako starosti kot možnostim članov. Društva skrbijo za osebni stik, člane obiskujejo na njihovih domovih ali v domovih za starostnike, jih pokličejo po telefonu. Člani lahko na pogovore pridejo tudi na sedež društva v času uradnih ur. Organizirajo različna praznična srečanja, na primer pustovanje, dan žena in dan mučenikov, martinovanje, praznovanje novega leta. Tudi delavnice, na primer za urjenje spomina. Pa rekreativna srečanja, izlete, obiske v kul-

turnih ustanovah in na kulturnih dogodkih. Kljub starosti se člani še vedno radi odzivajo na vabila; s temi dejavnostmi poskrbimo predvsem za socialno vključenost. Za vse dejavnosti jim tudi uredimo prevoze.

Na državni ravni, to je na ravni Zveze, kar najbolj skrbimo za ohranjanje zdravja. Zveza ima nekaj svojih enot za ohranjanje zdravja v zdraviliščih po Sloveniji, ob morju in v sredogorju, ki jih člani s pridom uporabljajo. Omogočamo, sofinanciramo jim zdraviliško zdravljenje in fizioterapije, organiziramo predavanja, ki jih kot invalide in starostnike zanimajo. Zveza v sodelovanju z Zvezo društev vojnih invalidov Slovenije izdaja glasilo „Naše vezi“, ki izide štirikrat letno, pri njegovem nastanku sodelujejo člani s svojimi prispevki, zgodbami, pesmimi. Poskrbimo tudi za rekreacijo. Organiziramo namreč športne igre civilnih invalidov vojn v petih panogah, to so: vrtno kegljanje, kegljanje na avtomatskem kegljišču, balinanje, pikado, pohodništvo. Pred leti so bila to prava tekmovanja, danes so bolj rekreativna srečanja, a seveda se naši rekreativci še vedno zelo potrudijo za prva tri mesta – medalja je le medalja in pokal je vendarle pokal.

Vi ste bili v času poškodbe ob stiku z neeksplozivnim ubojnim sredstvom še otrok. Kaj natanko se je zgodilo?

Ob koncu 2. svetovne vojne je šlo mimo nas, tu na Vojniku, vse živo, vojska, ki se je peljala skozi naš kraj, je vlečala s seboj municijo, orožje. Ljudje so pripovedovali, da so se vojakom kvarili avtomobili, pa da so kupe orožja odmetavali ob cesti, tega je bilo res veliko. Nekateri so celo za zabavo metali bombe. Nekateri pa so, rekoč, da znajo še priti prav, ubojna sredstva zakopavali v zemljo. Bombe so starejši tudi odpirali in seveda sem kot otrok videl, da jih odpirajo. Pa mi je na velikonočni ponedeljek, 18. aprila 1949, sosedov fant prinesel pokazat eno. „Glej, kaj sem našel.“ „O, nekaj ropoče, so jo že odprli in je mogoče kamen notri,“ sem mu rekel. Poskušala sva jo odpreti. Vrgel sem jo na tla, pa ni bilo nič. Na vogalu skednja je bil en kamen, pri katerem so voz obračali, da se voz ni zaletel v zid, in sem potem potolkel še po tistem kamnu. Spomnim se, da je bilo zelo toplo, bil sem bos in v kratkih hlačah, en brezrokavnik sem imel oblečen in spodaj srajco s kratkimi rokavi, ko mi je tisti hudič počil v rokah. Kasneje so mi povedali, da je bila bomba aktivirana, da je znak aktivacije ven potegnjeno varovalo, česar midva s sosedom seveda nisva vedela. Ko jo je razneslo, sem takoj izgubil vid, pozneje tudi desno roko.

Adolf Videnšek pri delu v vinogradu. Foto: Osebni arhiv.

Kako ste zaživeli po poškodbi?

Po medicinski rehabilitaciji me mama ni želela dati v zavod za slepe, ker se je že ob omembi zavoda zbala zame. Poznala je namreč resnično zgodbo o otrocih, varovancih doma na Vojniku, in tistemu domu so Nemci rekli zavod, ki jih je nemška vojska odpeljala v Avstrijo na usmrtitev. Od tod mamin strah, čim je zaslišala besedo zavod. No, zame se je nato zavzela celjska organizacija slepih, tamkajšnji tajnik me je prišel obiskat. Pogovarjala sva se in vprašal me je, ali bi šel v šolo, pa sem mu rekel, da bi šel. Mož je šel na občino, ali pa so ji v Vojniku takrat rekli še komuna, in uredili so celoten postopek, tudi za to, da je celjski okraj plačeval zame. In tako sem 4. oktobra 1954 prišel v Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana v osnovno šolo. Drugi in tretji razred sem preskočil. Tam sem se pozneje tudi opredelil, da bom telefonist. Hvala bogu, da se je po vojni napeljevalo telefonske centrale in da so obenem ugotovili, da so slepi sposobni, primerni za telefonsko delo in v tem okolju tudi povsem enakovredni delavci. Najprej sem delal v podjetju EMO Celje, pozneje pa v Kovinotehni, v obeh podjetjih kot telefonist, nazadnje pa sem v Kovinotehni iz telefonista napredoval v odvetnika. Hvaležen sem firmi, da mi je omogočila delo in napredovanje; najteže je bilo dobiti pogoje, da si lahko pokazal, da zmoreš. Želel sem si nekaj več, tudi ugotovil sem, da manjka ljudi, ki še kaj znajo, ljudi širokih razgledov.

Odločili ste se za študij prava, pozneje ste iz prava tudi

magistrirali. Kakšen je vaš spomin na študijske dni?

Če bi lahko redno študiral, bi bilo veliko lažje. Tako pa niti nisem imel veliko predavanj, večino snovi sem moral iz skript naštudirati.

Ste študirali tudi ob uporabi avdiokaset?

Ja, to pa, žena jih je snemala. Že v gimnaziji, kjer sem jo spoznal.

Kako sta se spoznala?

Ko smo bili v 1. letniku, me je učiteljica pri pouku nemščine vprašala, takrat so nas, učence, še vikali: „Kdo vam bo pa pomagal pri domačih nalogah? Saj morate narediti vaje.“ Pa sem ji odgovoril: „Nekatere stvari, ki ste jih razlagali, sem že na stroj natipkal, za ostalo bom pač moral poiskati pomoč. Da mi bo nekdo prebral vajo, da jo bom sam v Braillovi pisavi napisal in nato prebral vam.“ In je odvrnila: „Kdor bi mu pomagal, naj se kar med odmorom javi.“ In prišlo je dekle, ki je nato postalo moja žena, še zdaj sva skupaj. Ima dva otroka in tri vnukinje. Jaz sem potem naredil še magisterij iz prava. Zdaj pa imamo že štiri magistre v družini, to sta vnukinji in njuna partnerja.

Decembra 1989 ste ustanovili lastno podjetje za urejanje premoženjskih zadev, ki deluje še danes.

Še vedno hodim v pisarno našega podjetja, v katerem sem zdaj prokurist, direktor pa je postal moj sin. Še pomagam kaj rešiti, predvsem pogodbe sestavljam in urejam dedovanja. Starejši ljudje me poznajo in se obračajo name.

Obstaja zgodba, povezana z nesrečo iz vašega otroštva in s človekom, ki ste ga srečali kmalu po nesreči in nato še čez 30 let, prišel je tudi v vaše podjetje ...

Ko sem po poškodbi prišel iz bolnice, so prišli k mami trije predstavniki tedanjega krajevnega ljudskega odbora. Enega od teh nismo poznali. In so seveda mamu spraševali, kako je kaj z menoj. Jaz sem menda ležal, pa je prišla pome, naj pridem v kuhinjo. Rekla jim je: „Brez desne roke je in slep.“ Pa je bilo vse tiho. Čez čas pa pravi neki gospod z ljubljanskim naglasom: „Slep pa brez desne roke. Bolje, da bi ga ubilo.“ Z rokami odročeni predse, takrat sem bil še čisto nebogljen, sem odtaval v zadnjo sobo in se vrgel na posteljo s toliko besa, in neslišno in brez solz, ali pa s komaj kaj solzami, hlipal: „A tako, bolje, da bi me ubilo? Ne bom se dal, ne bodo me takole pokončali, mu bom že pokazal.“ To mi je dalo toliko neke čudne energije ...

Človeka, ki je to izrekel, sem čez 30 let takoj prepoznal po glasu, naglasu. Vaščani so me predlagali in sem bil izvoljen za svetnika v krajevni skupnosti. Tisti človek se je tudi pojavil na nekem srečanju. Rekel sem mu, da on mora biti pa že dolgo tu. Pa se je potem razgovoril, da je res tako, da je bil tajni policist in kaj vse so počeli. Nadaljeval sem: „K nam ste tudi prišli, ko sem jaz imel nesrečo.“ Malo je pomišljal in dodal, da morda pa res. Potem sem ga spomnil, kdo sem in kaj mi je dejal. Pozneje, ko je bil že v pokoju, pa je moral urediti nekaj v zvezi z dedovanjem. In je prišel k meni, ali mu lahko kako pomagam. Sem rekel, da lahko, če bo v moji moči. Dobro sem uredil njegovo zadevo in mu nisem nič zaračunal, rekoč: „Saj se poznamo. Povem pa vam, da vam zdaj ne bi mogel pomagati, če bi me takrat ubilo.“

Kaj je po poškodbi tisto najpomembnejše, da človek ne izgubi upanja, ampak razmišlja o prihodnosti, kot ste razmišljali sami?

Pomembnih je več zadev: hitra in pravilna rehabilitacija, okolica in ljudje, ki te obkrožajo, in človekova življenjska energija. Vsak človek ima neko stopnjo zavesti, neko podzavestno energijo za samoohranitev. Da hoče živeti. Da hoče uspeti. Da hoče to in ono. In če ima človek te energije dovolj v sebi, tudi z omejenimi zmožnostmi nekaj doseže. Niso pa to vsi. Jaz sem jih ogromno srečal, ki niso zmogli, ker v sebi niso imeli dovolj te energije. Zakaj ne, o tem bi lahko razpravljali. Saj to velja nasploh, za vse ljudi.

Lansko leto je ZDCIVS dopolnila 50 let, ob jubileju ste izdali zbornik. V zborniku je več osebnih zgodb, tudi vaša, med njimi pa izjava Antona Žaklja, člana Društva civilnih invalidov vojn Gorenjske: „Smo ena redkih organizacij, ki si res ne želi povečevanja članov.“ Je prebivalstvo po vašem mnenju dovolj ozaveščeno, da je starih ubojnih sredstev v okolju še veliko in da so nevarna, nesreče se namreč še vedno dogajajo?

Ob vsaki priložnosti poudarjamo, da so stara ubojna sredstva še vedno prisotna: v zemlji, v starih hišah. Bom povedal za nekaj ne tako oddaljenih primerov. V Šentjurju je fant, star malo čez dvajset let, dolbel za menjavo oken, in ko je pritolkel nekam v notranjost stavbe, je naletel na bombo, ki je eksplodirala, pa je izgubil vid in prste na eni roki. Drugi primer se je zgodil v Svetem Florijanu pri Rogaški Slatini med čistilno akcijo. Čistili so divje odlagališče, pa je nekdo našel

eno zanimivo stvarco, misleč, da gre morda za majhen ventilator. Predmet je fant, takrat star 17 let, odnesel domov. Ko so nekoč pozneje na podstrešju polagali plošče, so tega fanta poslali po orodje. Pa se je takrat spomnil in spotoma prinesel pokazat še najdeni predmet, da bi vprašal, kaj bi ta predmet lahko bil. In mu je, ko ga je dvignil in zavrtil „ventilator“, v roki eksplodiral in ga poškodoval.

Skratka, odvrženega vojnega materiala je na naših tleh še zelo veliko. Moram pa poudariti, da je v zadnjih 15 letih enota civilne zaščite za varstvo pred neeksplodiranimi ubojnimi sredstvi odigrala in še igra zelo pomembno vlogo. **Vsakomur skušamo dopovedati, naj se ničesar ne dotika, če kaj takšnega odkrije. Takoj naj obvesti Policijo ali pokliče na številko 112.** Ampak, saj veste, ne držijo se vsi tega, eden je ubojno sredstvo celo peljal domov in tako naprej ... Zato je treba temu področju posvetiti še več medijske pozornosti. Marsikdo si danes niti zamisliti ne more, da še vedno lahko postane žrtev vojne oziroma civilni invalid vojn. Še danes prihaja do tragičnih posledic. O teh dogodkih se v medijih govori samo v prvih dneh po dogodku, potem to postane zgodovina. Ljudi je treba ozaveščati, da to ni stvar preteklosti, je tudi stvar sedanjosti.

V že omenjenem zborniku ste portretirani člani, tudi mirnodobni invalidi, poudarili, da je o tovrstnih nesrečah treba še več govoriti. In da je treba v družbi ne glede na ideologijo težiti k soglasju, skrbeti za ohranjanje miru. V uvod zbornika ste zapisali: „Menim, da je naša civilizacija že na takšnem nivoju, da lahko opusti arhaične principe, ko je fizično ali zvičajno močnejši posameznik ali skupina ljudi uresničevala

svoje želje do drugih ljudi z eksploatacijo, zanikanjem, zatrtjem ali uničenjem. To morajo nadomestiti intelektualno ustvarjalne rešitve ob absolutnem upoštevanju moralnih in etičnih vrednot v odnosih med ljudmi. Za to se moramo truditi vsi.“ Katere sklepe misel bi k temu še dodali?

Mislim, da je največji problem tega sveta v pohlepu in oblastiželjnosti ljudi. Ob vojnih dogodkih ju sicer ukrotijo, ko pa jim gre spet dobro, se v naslednjih generacijah ljudi ta sla močno izrazi. Še v času študija smo imeli debato, kaj je tisto, po čemer človek najbolj hlepi. In smo ugotovili, da je to želja po oblasti. Nad ženo, otrokom, psom – in širše, kolikor človeku pač uspe. Tudi zato je pomembno izobraževanje. Da ljudje v takšne odnose niso zavedeni. Pa ne le izobrazba znotraj tehniških, naravoslovnih, družboslovnih ved. Tudi izobrazba na področju etike, morale. Kako se lahko ljudje sporazumemo, na kakšen način? Da znamo biti tolerantni, da se znamo ugrizniti v jezik, kadar v nas zraste srd. Da znova premislimo. Najprej vsak posameznik zase. To pa se potem razširi naprej. Pomembni sta tudi srčna izobrazba, srčna kultura. Jaz sicer nisem pesimist in menim, da ju je mogoče doseči.

Hvala za pogovor.

Kaja Kokot Žanič

Prvič objavljeno na spletni strani Dostopno, RTV Slovenija, 3. junija 2021

Vir: <https://www.rtvsllo.si/dostopno/clanki/neeksplodirana-ubojna-sredstva-se-vedno-povzrocajo-tragicne-nesrece/582738>

Upokojevanje vojnih invalidov

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v 138. členu pod *Prišteta doba za pridobitev in odmero pravic na podlagi osebnih okoliščin* določa, da se vojaškim invalidom in civilnim invalidi vojne od I. do VI. skupine, za pridobitev in odmero pravic prišteje ena četrtnina dobe dejanskega zavarovanja. To pomeni, da se vojnim invalidom od 60-odstotne do 100-odstotne invalidnosti, eno leto delovne dobe šteje za eno leto in tri mesece pokoj-

ninske dobe. Povečanje delovne dobe se uveljavlja pri vlogi za upokojitev.

Zakon določa, da imajo prej omenjene pravice tudi nekatere druge kategorije invalidov, to so slepi, gluhi, oboleli za distrofijo, oboleli za paraplegijo, cerebralno in otroško paralizo, multiplo sklerozo, oboleli za rakom do 15. leta starosti ter ekstrapiramidnimi obolenji.

V. P.

KAKO SEM POSTAL VOJAŠKI INVALID

Sem letnik 1949 in kot večina moje generacije sem tudi jaz dobil poziv za služenje vojaškega roka. Na pozivu je pisalo »zdrav i sposoben za služenje vojničkoga roka« ter da naj se, 28. 9. 1968 - V. P. številke se ne spomnim -, zglasim v Senti.

Moram povedati, da smo pred nastopom služenja vojaškega roka naborniki stopili pred naborno komisijo, kjer smo lahko povedali, kateri rod vojske bi radi služili. Odločil sem se, da bi služil v avtoenoti. Po naboru smo morali opraviti zdravniške preglede, ti so se vrstili kar eden za drugim. Bila so obdobja, ko smo bili v ambulantah več kot doma. Spomnim se nabornika, bil je iz Šempasa ali Ozeljana, ki se je pritoževal, češ da čemu taki pregledi, saj smo se odločili za bodoče šoferje ne pa za astronave.

Ko smo uspešno opravili vse preglede, vključno s psihološkimi testi, so nas obvestili, da je za avtoenoto kandidatov preveč, in da bodo sprejeli samo tiste, ki že imajo vozniški izpit, saj bo z njimi lažje delati. Vsi tisti, ki nismo bili izbrani, smo bili razporejeni po potrebi vojaškega območja, od koder smo prihajali. Mene so določili za protizračno obrambo za vzdrževanje radarsko računalniških sredstev.

Ko sem prispel v Sento, so nas ostrigli ter preoblekli v vojaške uniforme. Seveda smo tudi tam morali opraviti zdravniške preglede in zgodilo se je, da so kar nekaj vojakov, ki se še niti niso do dobra navadili vojaške uniforme, zavrnil in poslali domov.

Pregledi in cepljenja so trajali skoraj do konca leta. Pri zadnjem pregledu smo bili nagneteni v ozkem hodniku. Ker se je vse krepko zavleklo, so nekateri vojaki posedli kar po tleh. No, moram povedati, da je bil na začetku hodnika bolničar, ki je imel zdravstvene knjižice in nam jih je ob klicu v ordinacijo izročil.

Ko so iz ordinacije poklicali mene, je bolničar vzel mojo zdravstveno knjižico, jo pregledal in jo kot nor vihtel ter dobessedno gazil vojake, ki so posedali po tleh in vpil: *»Druže kapetane (to je bil zdravnik), ovaj je imun na sve«*. To je večkrat ponovil. Nisem vedel, čemu vsa ta evforija in kaj je to pomenilo. Ko sem vstopil v ordinacijo, se ni zgodilo nič posebnega. Zdravnik me je pregledal, pogledal karton in vrnil sem se v svojo četo.

Po določenem času pa, ne spominjam se točno, ali je bilo pred ali po novem letu, je prišel v našo četo dežurni, poklical je moje ime in mi povedal, naj se zglasim v ambulanti. Starešino sem prosil za dovoljenje in ko sem ga dobil, sem se odpravil v ambulanto. Ko sem vstopil, sem se predstavil in povedal, da prihajam po zdravnikovem nalogu. Zdravnik me ni niti pogledal, z rokami je imel podprto glavo in je dejal: *»Uzmi ovo«*. Bila je to čašica ali kozarček iz motnega stekla. Dejal je: *»Pojdi k umivalniku, izpij, odloži kozarček in lahko greš.«* Seveda sem to storil in se vrnil v svojo četo.

Po približno tednu dni pa so se začele težave s prehrano in bolečine. Bolečine so se stopnjevale, bile so vedno hujše. Javil sem se na pregled pri zdravniku in opisal svoje težave. Dobil sem neke tablete, vendar ni pomagalo. Po večkratnem obisku zdravnika me je ta poslal v civilno bolnišnico v Sento, kjer so opravili vrsto pregledov, vključno z rentgenom in slikanjem želodca. Zdravnica mi je po pregledu previdno sporočila, da bo treba prenehati z vojaško službo, ker so ugotovili rano na dvanajstniku. Ko sem izvide nesel v vojaško ambulanto, niso verjeli, češ da to ni mogoče. Po nekaj dnevih so me poslali v vojaško bolnišnico Petrovaradin, v Novi Sad, kjer sem bil hospitaliziran približno 10 do 12 dni. Po prvem pregledu so mi predpisali injekcije kalcija, ki sta mi jih dajala le višja medicinska sestra ali zdravnik. Pregledi in preiskave so se vrstili. Pri preiskavah so mi jemali želodčno kislino in na podlagi tega ugotovili, da gre za prekomerno izločanje želodčne kisline. Med jemanjem

injekcij kalcija so me večkrat peljali na rentgen in mi po osmih ali devetih dneh slikali želodec ter mi sporočili, da rane na dvanajstniku ni, in da je v civilni bolnišnici v Senti prišlo do pomote pri branju rentgenskega posnetka, da pa je res, da gre za prekomerno izločanje želodčne kisline. Ne glede na vse so se težave in bolečine nadaljevali. Prišel je dan prekomande. K meni je pristopil poveljujoči častnik in mi pojasnil, da so moje težave živčnega izvora zaradi domotožja. Odločili so se, da me premestijo v Rijeko, kjer bom bližje domu, in s tem naj bi prenehale tudi moje težave.

Po prihodu v kasarno Kozala v Rijeki se stanje ni izboljšalo. Vidno sem shujšal, bil sem slabotnega videza, zato so me poslali v vojaško bolnišnico oz. stacionar, kakor so ga imenovali. Ob primerni hrani in počitku sem težave lažje prenašal. Med ležanjem v bolnišnici pa so se pojavile hude bolečine v predelu pleksusa in reber. Poklical sem dežurnega zdravnika in mu pojasnil, da imam hude bolečine kosti v predelu pleksusa in spodnji del reber. Čutil sem, kot da bi mi lomili kosti s kleščami. Površno me je pregledal in dejal, da to ni nič in da je živčnega izvora.

Po desetih dneh sem bil odpuščen iz bolnišnice ter oproščen jutranje gimnastike. Predpisali so mi terapijo z zdravili Ulter, ki naj bi nevtralizirala želodčno kislino. Predpisanega zdravila se ni zaužilo kot običajna zdravila, ampak si moral tableto zdrobiti v ustih. Očitno pa so imele tablete negativen učinek na zobovje. Po zaužitju tablet so se mi namreč pojavljale obloge na zobovju in tudi težave. Nadrejene sem prosil za obisk pri zobozdravniku, ki je ob pregledu ugotovil granulom. Pričel mi je zdraviti zobe, tako da je pričel z vrтанjem do korenine, in vsakokrat ko je z vrтанjem napredoval, je to fotografiral, češ da bo pokazal svojim študentom. Očitno je bil predavatelj na stomatološki fakulteti. Ko je zaključil z vrтанjem, mi je pojasnil, da bo prišel čeljustni kirurg, ki mi bo odstranil spodnji del korenike in zob zapolnil. Po enem tednu sem prišel na operativni poseg. V prisotnosti kirurga se je pohvalil, kako je prišel s svedom do korenike zoba in mu to tudi pokazal. Ta ga je svaril naj z demonstracijo preneha, ker je nevarno, da se zob odlomi. Še ni izrekel slutnje do konca in zob je odletel. »No vidiš,« je dejal kirurg zgroženo, »kaj sem ti rekel,« na kar mu je zobozdravnik odvrnil brez

kančka slabe vesti »j*** se meni za njegov zob, važno je, da sam ja napravio snimke«. Operativni poseg je speljal do konca in vidno pretresen sem zapustil ordinacijo.

Težave z želodcem so se nadaljevale. Nekje v drugi polovici septembra sem bil tako slaboten, da sem zaprosil zdravnika v bolnišnici, naj me sprejme, saj so težave vedno hujše. V bolnišnici sem bil dobrih deset dni, nato so me poslali pred zdravniško komisijo, ki je ocenila, da nisem sposoben za nadaljnje služenje vojaškega roka. Odpuščen sem bil kot nesposoben za služenje vojaškega roka za dobo štirih let, s pripisom, da sem prišel na služenje že bolan, in se je bolezen v času služenja poslabšala. Seveda se s tako oceno nisem strinjal, na komisiji je prišlo do prepira in hude krvi, ampak obveljala je njihova. 5. oktobra sem bil odpuščen iz JLA in se naslednji dan javil na vojnem odseku v Novi Gorici. Ker sem bil brezposeln, so mi dali začasno zdravstveno izkaznico za obisk zdravnika, niso pa mi povedali, da sem mirnodobni vojaški invalid, in da imam pravico stopiti pred invalidsko komisijo za oceno stopnje invalidnosti. To sem izvedel, ko je na obisk k meni prišel sorodnik, ki je služboval v JLA. Pojasnil mi je, naj se obrnem na vojaški odsek in zahtevam, da me pošljejo na invalidsko komisijo, kar sem tudi storil. Januarja, leta 1970 sem bil pozvan na invalidsko komisijo v stavbi socialnega, kot smo ji rekli, zraven lekarne. Na komisiji je bil pravnik socialnega, predstavnik JLA in pa midva z očetom. Predstavnik JLA je vztrajal pri svojem stališču, kakor mu je najbrž bilo naročeno. Po dolgem prerekanju so odredili malo pavze, stopil sem do predstavnika JLA in ga skušal prepričati, naj vklopi vsaj malo zdravega razuma, saj če bi bil že pred vstopom v JLA bolan, me ne bi vpoklicali na služenje vojaškega roka. Na to mi je jezno odgovoril: »J*** se meni za tebe, ja sam tu, da štitim interese armije«. To je bil njegov odgovor. Kmalu za tem je komisija končala delo in smo se razšli. Po približno štirinajstih dneh je prišla odločba, po kateri sem bil spoznan za mirnodobnega vojaškega invalida, s 40-odstotno invalidnostjo, s pripisom, da sem zbolel pred vstopom v JLA. Ker se s tako oceno in ugotovitvijo nisem mogel sprijazniti, sem se odločil iskati pravico po sodni poti. Obiskal sem vse odvetnike, kar jih je takrat naše mesto premoglo. Ko sem vstopil v

odvetniško pisarno, sem pojasnil, da imam primer, in če bi me lahko zastopali. Vsi so imeli čas in so me bili pripravljeni zastopati, dokler nisem predstavil svojega primera. Ko sem jim pojasnil, za kaj gre, so se začeli izmikati, da na tem področju niso večji, in me začeli pošiljati od kolega do kolega. Zadnji, ki sem ga obiskal, je bil odvetnik v stavbi družbenopolitičnih organizacij. Pojasnil sem mu, da sem obiskal vse odvetnike in da so me bili vsi pripravljeni zastopati, dokler nisem povedal, za kaj gre. Potem so se začeli izmikati. »No,« je rekel, »jaz vam bom povedal, zakaj so se izmikali. Veste, ko tožite 'armijo', v bistvu tožite državo in tega se odvetniki izogibajo. Vedeti morate, da nihče v Jugoslaviji, ki je tožil državo, ni uspel in tudi vi ne boste. Če imate toliko denarja, da ga mečete z lopato skozi okno, vas lahko zastopam, vendar, kot sem vam že rekel, brez uspeha.«

Ker krivice nisem mogel prenesti, sem se odločil, da se bom sam pritožil na odločbo invalidske komisije. Tožil sem vse do vrhovnega vojaškega sodišča, od koder sem dobil odgovor »protiv odloke vrhovnog vojnog suda nema žalbe«.

In pri tem je ostalo. Leta so tekla, prišla je osamosvojitve Slovenije, postali smo država, kjer vlada vladavina prava. Sprejet je bil zakon o popravi krivic. Leta 1996 sem izvedel, da bodo vojaški invalidi od 20-odstotne invalidnosti naprej upravičeni do vojaške invalidnine. V podjetju, kjer sem bil zaposlen, sem zaprosil sekretarja, če mi lahko posodi Uradni list. Seveda me je vprašal, zakaj ga potrebujem. Ko sem mu povedal, je odvrnil: »Bomo videli,« in pri tem je tudi ostalo.

Ker smo imeli zakon o popravi krivic, sem komisiji predstavil svoj problem, saj sem menil, da se mi je zgodila krivica, ko so me bolnega zadrževali devet mesecev, bolezen pa je napredovala, da sem v tem času dobil še gastritis in zbolel zaradi podhranjenosti, armada pa mi ni omogočila zdravstvene oskrbe in dietne prehrane. Žal komisija v tem ni videla nobene krivice.

Leta 1999 ali 2000, ne spomnim dobro, sem se obrnil na urad za vojaške invalide v Novi Gorici in zaprosil za ponovno oceno invalidnosti. Pred pozivom na komisijo so zahtevali fotokopijo mojega zdravstvenega kartona in pa najnovejše izvide,

vključno z gastroskopijskim izvidom. Seveda sem zahtevane izvide dostavil, vključno s potrdilom lečečega zdravnika, kjer je razvidno, da od prve zaposlitve leta 1964 pa do odhoda na služenje vojaškega roka nisem bil bolan, niti se nisem zdravil zaradi kakršnih koli prebavnih obolenj. Omenjeno potrdilo mi je na mojo zahtevo izdal lečeči zdravnik kmalu po izstopu iz JLA. Seveda sem moral vse omenjene preglede sam financirati. Na določeni datum sem bil pozvan na invalidsko komisijo. Že na samem začetku je predsednik invalidske komisije dal vedeti, da je tu on šef. Jezno sem mu segel v besedo in ga vprašal, ali imam pravico tudi sam kaj povedati, ali bo samo on govoril. Predstavil sem mu svoje stališče ter ga opomnil na potrdilo lečečega zdravnika, ki potrjuje, da je iz bolniškega kartona razvidno, da se do vstopa v JLA nisem zdravil, niti bolehal na prebavnih, kar je potrdila tudi gospa, ki je bdela nad dokumentacijo. Vendar je predsednik komisije namerno preslišal, ko ga je opozorila na omenjeno potrdilo. V odločbi je predsednik komisije ubral linijo najmanjšega odpora. Ni se oziral na potrdilo, niti na dejstva in je le prepisal, kar je zapisala komisija v Reki.

To je moja zgodba o tem, kako sem postal vojaški invalid v »armiji«, v katero sem tako sveto verjel. Zdaj živim v samostojni Sloveniji, kjer vlada vladavina prava, vendar krivica ostaja.

Alojz Sever

POZIV VOJAŠKIM INVALIDOM

Vojaški mirnodobni invalid Alojz Sever je, kot ste lahko prebrali, pripravil zapis o tem, kako je postal vojaški mirnodobni invalid. Priložil je tudi takratni dokument in sliko.

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije namerava izdati knjigo z zbranimi prispevki o nastanku invalidnosti. Zato pozivamo vse vojaške invalide, da pripravijo pisna pričevanja o tem, kako so postali vojaški invalidi. Sodelujejo lahko tudi sorodniki, ki lahko, če imajo informacije, tudi napišejo prispevek o tem, kako so njihovi najbližji postali vojni invalidi.

Prispevke pošljite na ZDVIS, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana ali na zdvis@siol.net.

MDCIV CELJE ZAČEL S PREDAVANJI, ŠPORTOM IN IZLETI

V MDCIV Celje smo po dolgem času začeli z aktivnostmi. V začetku aprila in maja smo zagotovili udeležbo na predavanju »Kronični bolečinski sindrom«, v maju pa še udeležbo na predavanju »Naravno, celostno in učinkovito čiščenje telesa« ki ju je organizirala zveza CIV.

Po programu zveze CIV smo konec maja izvedli športno srečanje v kegljanju na avtomatskem kegljišču in se udeležili športnega srečanja v balinanju, ki ga je izvedel DCIV Ljubljana.

V začetku junija smo organizirali strokovno ekskurzijo na Kope, kjer nas je pričakal humorist in pravi pohorski holcer. Pripravil nam je nepozaben humoristični šov, v katerem smo spoznavali stara holcerska opravila, si ogledali razstavo »Pohorje – človek v naravi, narava v človeku« in tekmovali za najboljšega holcerja. Tisti, ki so mu opravila šla najbolje od rok, je bil kandidat za holcerski krst.

Isti dan smo se ustavili tudi v Slovenj Gradcu, kjer smo si ogledali svečarstvo Perger. Medeni raj v osrčju idilicnega srednjeveškega mesta še danes predstavlja sanje naših prednikov, ki so preživele stoletja. Najgloblje družinske skrivnosti so se ohranile vse do danes, ko se bogata medicarska, lectarska in svečarska dediščina družine Perger uspešno prenašajo na zdaj že deveto generacijo. Za dobrodošlico so nam postregli z medenimi dobrotami (medica, medenjaki, žele bonboni ...) in nas takole prijazno nagovorili: »Dobro jutro, dober dan. Upam, da ni več zaspan. Dobrodošli prelepi vi vsi, ki v spremstvu postavne Sare in krepkega Francija ste prišli. Vi, ki kultura vam tuja ni. Vi, ki občudujete vse lepe

reči. Vi, ki se radi družite, veselite, pa sploh vi, ki štajerske ste krvi, za katere vemo vsi, da jih pamet gor drži. Vi ste k nam prišli, da videli bi, kako se pri naši hiši najboljša energija na veliko deli, kako delamo iz srca za tisočera, kako skrbimo za vse ljudi in nam denar glavno vodilo ni. Mnogi iz celega sveta pri nas so že bili, in ker ste sedaj »piko na i« naredili še vi, dragi moji dobrosrčneži, bomo ves čas obiska pri nas lepo skrbeli za vas, vas razvajali, dosti novega boste izvedeli, ideje za obdaritev svojih najdražjih boste dobili, videli stvari, ki jih nikjer drugod na zemlji ni. Skratka, naredili bomo vse tako, da izlet pri nas ostal bo v najlepšem spominu za večno v vas. In ker srce veliko imamo, ga z največjim veseljem z vami deliti znamo.«

Kmalu bomo izvedli tudi trening v vrtnem kegljanju, kjer se nam bodo pridružili člani CIV iz Maribora, in se nato udeležili športnega srečanja v tej disciplini, ki ga bo po programu Zveze CIVS organiziral MDCIV Gorenjske.

Želimo vam s soncem obsijane poletne dni!

Sara Voršič

DCIVS LJUBLJANA NA ROGLO, NA MENGEŠKO KOČO ... PA ŠE KAM

V društvu civilnih invalidov Ljubljana smo po sproščanju omejitev aktivno začeli z organizacijo dogodkov za člane. Med drugim smo se odpravili na ekskurzijo na Roglo, izvedli pohod na Mengeško kočjo in se udeležili ter organizirali druge aktivnosti.

Ekskurzija Slovenske Konjice – Rogla

Točno na sredi junija smo napolnili avtobus, prvič po dolgem času brez spodbujanja članov k udeležbi, saj smo vsi že komaj čakali, da se vidimo, objamemo in preživimo dan »kakor se spodobi«. V družbi prija-

teljev, ob hrani, pijači, sončnih žarkih in nenazadnje dobri glasbi. Če pa si ob tem še kaj ogledamo, pa toliko bolje. Tako smo se odpravili po štajerski avtocesti do Slovenskih Konjic, kjer smo si ogledali zabavišni park Mini Zoo Land. Gre za tematski park, kjer so nas pričakale dogodivščine na tropskem otoku, v japonskem vrtu, avstralski pokrajini, na divjem zahodu, v jami strahov in na kmečkem dvorišču. Vstopili smo v skrivnosti svet starodavnih kultur, sredi džungle polne nevarnosti in osupljivih lepot. V živalskem vrtu parka smo našli več kot 150 živali iz preko 30

različnih živalskih vrst. Še danes se sprašujemo ali sta bila krokodila pristna ali na baterije. Skrivnosti še nismo odkrili.

Naprej nas je pot vodila na Roglo. Čudovito naravo, ki nas je spremljala, smo si ogledali tudi s perspektive ptic, saj smo se podali na pot med krošnjami dreves. 1000 m dolga pot nas je popeljala skozi raznolik gozd, v katerem smo naleteli na mnoga presenečenja in nove reči, ki nas bodo naučile več o naravnih procesih v gozdu. Čudovit razgled nas je čakal na 37 m visokem stolpu, kjer smo, na dosegu roke, občudovali veličastna drevesa, stara na ducate ali celo več kot 100 let. Najbolj pogumni in najmlajši po srcu smo se spustili tudi po adrenalinskem toboganu iz stolpa. Pot smo nadaljevali do smučarskega središča in jezera, kjer smo se pomerili v igri lovljenja rib. Po ogledih smo se spustili v dolino na izletniško kmetijo, ki leži na višini 650 m nadmorske višine. Postregli so nam z doma pridelano hrano. Razvajali so nas z melodijami domačega ansambla, zato smo se lahko po dolgem času tudi zavrteli in z navdušenjem zapeli. Preživeli smo dan poln sonca, smeha in upamo, da ga kmalu ponovimo.

Pohod - Mengeška kočica in skupina za samopomoč

Že konec marca nas je pot ponesla v Mengeš. V okviru programa *Šport invalidov* smo se v športnem duhu odpravili na rekreativni pohod na Mengeško kočico, ki stoji na gozdnem hribčku nad Mengšem. Pot nas je vodila po urejeni trim stezi, ki nam je ponujala različne izzive z napravami za rekreacijo. Na vrhu sredi gozda smo si ogledali mini živalski vrt. Žal pa

nas je pričakalo zaprto gostišče, zato smo segli kar v svoje nahrbtnike. Izvedli smo tudi srečanje skupine za samopomoč, ki jo je vodila prostovoljka Martina. Razvila se je razprava o preživljanju prostega časa in hobijih, ki članom vsakodnevno krajšajo čas.

Obiski članov in razdelitev paketov Rdečega križa Slovenije

V pomladnih mesecih smo po sproščanju ukrepov za zajezitev epidemije, ki je pošteno vplivala na izvajanje programov v društvu, spet začeli z delom tudi na terenu, to je pri članih našega društva. V sodelovanju z Rdečim križem Slovenije smo obiskali člane in najbolj socialno ogroženim odnesli pakete pomoči. Člani so bili naših obiskov neizmerno veseli. Hvaležnost, ki je žarela iz njihovih pogledov, nam daje zagon, da z delom nadaljujemo tudi naprej. V naslednjih mesecih načrtujemo še več obiskov, ob tem pa želimo tudi osvežiti socialno zdravstveno sliko članstva in v sodelovanju z Rdečim križem Slovenije in prostovoljci razdeliti še nekaj paketov pomoči.

Merjenje krvnega tlaka, srčnega utripa in sladkorja

V organizaciji Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije smo 10. junija izvedli predavanje na temo *Razstrupljanje telesa*. V sklopu predavanja in programa *Ohranjevanje zdravja* je društvo organiziralo meritve krvnega tlaka, srčnega utripa in sladkorja. Meritve je izvedla Andreja Heine iz ZD Domžale. Meritve so bile brezplačne, kar nam je omogočil ZD Domžale, za kar se v imenu članov zahvaljujemo. Ker smo izmerili nekaj presežnih vrednosti, upamo, da bodo meritve v pomoč članom, da bodo začeli bolj skrbeti za svoje zdravje. Na to smo jih opozorili in jih napotili na posvet k njihovemu zdravniku. S potekom meritev in udeležbo smo bili zadovoljni. Spet smo dobili potrditev, da so smernice našega dela pravilne in uspešne.

Petra Kapš

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije obvešča svoje člane, da so od 1. 6. 2021 uradne ure pisarne od ponedeljka do petka od 8. do 12. ure.

DVI SLOVENSKE ISTRE KOPER: KONČNO SE LAHKO SPET DRUŽIMO

Končno! Po dolgem času se spet lahko družimo. V društvu vojnih invalidov Slovenske Istre Koper smo se odločili, da gremo na ogled Izole.

Čeprav nas je bila manjša skupina in smo vsi domačini z Obale, smo bili navdušeni nad lepoto mesta. Mesto se je zadnje desetletje zelo razvilo. Pročelja hiš so urejena. Parki v mestu so skrbno negovani. Veliko je sprehajalnih površin in veliko je zelenih površin. Ogleдали smo si nekatere znamenitosti. Sprehodili smo se ob obali vse do Svetilnika in šli vse okoli mesta, nazaj pa čez staro mestno jedro.

Zadovoljni smo si obljubili, da druženje v kratkem ponovimo.

Rečeno, storjeno. Obljubo smo držali in se kmalu zatem spet srečali. Odločili smo se za voden ogled Luke Koper. Živimo s pristaniščem, zato je prav, da ga bolje spoznamo. Na vhodu nas je pričakal vodič Jože in nato smo ogled nadaljevali z avtobusom. Površina Luke je ogromna, saj se razteza na 280 hektarih zemljišča. V njej je zaposlenih 1500 ljudi. Dnevno pripelje vanjo povprečno 1500 tovornjakov. V zalivu na morju pa lahko vsak dan vidimo veliko ladij, ki čakajo na vlačilce, da jih varno pripeljejo v pristanišče, kjer bodo raztovorile blago.

Terminali se delijo glede na vrsto tovora. Pomol, kjer je kontejnerski terminal, so pred kratkim podaljšali za dodatnih 100 m. Največji ladijski tovor, ki so ga sprejeli v Luki Koper do zdaj je vseboval 14.000 kontejnerjev, potem pa je tu še tovor s trajekta, ki je pripeljal 8440 avtomobilov. Veliko je tudi razsutega tovora.

Imajo tudi silos, ki sprejme 60.000 ton, in rezervoarje za letalsko gorivo. Lani so pretovorili 22 milijonov ton raznega blaga.

Prva ladja, z imenom Gorica, je v Luko Koper priplula davnega leta 1952 in od takrat naprej se je pristanišče ves čas razvijalo. Danes je Luka Koper srce slovenskega gospodarstva.

Ko smo zaključili ogled Luke Koper, smo se zbrali na lokaciji, kjer imamo navadno Zbor članov. Prisluhnili smo še zanimivemu predavanju in izobraževanju o zdravilnih zeliščih, ki nam jih v tem letnem času ponuja narava. Izobraževala nas je Mara, ki je prava zakladnica znanja. Zelišča je prinesla s seboj in nas podučila, kdaj se nabirajo, kako se sušijo, kako in pri kakšnih težavah jih lahko uporabimo, da sami sebi pomagamo. Zelišča lahko uporabimo za čaje, kreme, tinkture ...

Ob koncu našega druženja smo se strinjali, da smo dan lepo preživeli, veliko videli in predvsem razširili svoje znanje.

Janja Žagar

PORAST DUŠEVNIH STISK TUDI MED NAŠIMI ČLANI

Dobro leto je minilo, odkar je na svetu zavlada pandemija nove virusne bolezni covid-19. V Sloveniji smo prvo okužbo z novim koronavirusom potrdili 4. marca lani, do 15. junija pa smo imeli razglašeno epidemijo.

Čeprav se o novem virusu ve že veliko več, ostaja kar precej neznank, med drugim tudi dejstvo, da pri starejših, ki zbolijo koronavirusno boleznijo, ta lahko pogosteje poteka v težji obliki, več zapletov pa je tudi pri kroničnih bolnikih. Na srečo med člani Društva vojnih invalidov Celje zaradi covida-19 ni umrl nihče, je pa med člani zelo opazen porast duševnih stisk in

tesnobe, poudarja predsednik DVIC Stane Mele.

Epidemija nas je pahnila v situacijo, ki je mnogi doslej nismo poznali, od vsega začetka pa tudi nismo imeli dovolj informacij, zato je med mnogimi zavlada strah. Nove okoliščine so zaradi šoka postavile tako mlade kot starejše v stanje negotovosti, na kar veliko ljudi pogosto reagira s strahom, tesnobo in tudi jezo, kar so povsem normalni človeški odzivi. Čeprav so starejši ljudje že zaradi izkušenj bolj vajeni negotovih razmer, je splošna klima v družbi vplivala, da se je večina znašla v neprijetnih okoliščinah, ki so lahko

podlaga za razvoj psihičnih tegob. Vse je postalo drugače: spremenil se je obisk trgovin, spremenile so se obravnave pri zdravnikih, marsikdo je bil mesece tudi prikrajšan za obiske svojcev, sploh v času policijske ure in omejitve gibanja med občinami.

Tudi med našimi člani je bilo vse drugače. V času omejitve gibanja so se povečale psihične napetosti, saj ni bilo druženja, ni bilo fizičnih kontaktov in obiskov, ki smo jih bili vajeni. Prav tako ni bilo izletov, tekmovanj, treningov. Kot pojasnjuje Mele, je kljub temu pisarna normalno delovala, občutno pa se je v tem času povečalo število telefonskih pogovorov, več je bilo pošiljanja elektronske pošte in uporabe družbenih omrežij, tako da smo nekako premostili težave s komuniciranjem. Nimamo nobene informacije, da bi kdo od naših članov preminil za posledicami covid-19, kar nas neizmerno veseli.

Čeprav je veliko ljudi že prejelo cepivo, je dobro

vedeti, da je treba biti še vedno previden, in je treba upoštevati osnovne ukrepe, kot je varnostna razdalja ter biti dosleden pri higienskih ukrepih. S tem preprečujemo morebitno širjenje virusa, predvsem pa varujemo najranljivejše, tudi tiste, ki se iz najrazličnejših razlogov ne smejo cepiti. Ker je zdaj stanje boljše, tudi v DVIC, kot poudarja Stane Mele, pospešeno odpravljamo posledice epidemije, organiziramo treninge, se udeležujemo tekmovanj in načrtujemo druženja v prihodnje. Povečala se je tudi pripravljenost članstva za sodelovanje pri delu društva. Pojavlja pa se bojazen, da bi nas oplazil še kakšen val epidemije, zato priporočamo našemu članstvu, da se udeleži cepljenja v čim večjem številu, da bomo na morebitni novi val dobro pripravljeni in bomo lahko nadaljevali z aktivnostmi in načrti tudi v jesenskem času pa vse do novega leta.

Vesna Tripkovič

ŠPORTNI RIBOLOV V SPOMIN NA ROBERTA HVALCA

Društvo vojnih invalidov Maribor skrbi za pestro športno udejstvovanje svojih članov, saj se zavedamo, da je šport tisto, kar ohranja človeka v psiho-fizični kondiciji in zdravega. Športne aktivnosti tako tečejo v številnih sekcijah, od katerih je med bolj aktivnimi ribiška sekcija.

Z njeno pomočjo smo 13. junija 2021 izvedli četrti memorial Roberta Hvalca v ribolovu, z veteranskimi in domoljubnimi društvi. Posvečamo ga padlemu policistu v vojni za Slovenijo Robertu Hvalcu. Na ta način smo zaznamovali enega od mnogih dogodkov, ki so nas leta 1991 pripeljali v svobodno in demokratično državo Slovenijo. Pred tekmovanjem se Robiju poklonimo pri spominski plošči na Ljubljanski ulici, mu prižgemo svečo in položimo cvetje.

Dogodek, ki se ga spominjamo z memorialom, se je zgodil 28. junija 1991, ob 3. uri in 10 minut, v križišču Ljubljanske in Žitne ulice v Mariboru. V nas dogodek še vedno živi in je spomin na sotovariše, ki so dali največ, kar so lahko za domovino - svoje življenje. Tistega usodnega dne je Robi Hvalc, skupaj z miličnikom Zdenkom Lilekom, opravljal patroljno službo in pregled barikad, ki so bile postavljene

pred vojašnicami za preprečitev izhoda oklepni vozil iz vojašnic. Ko sta s službenim vozilom prispele v bližino vojašnice Vojvode Mišiča na Ljubljanski ulici v Mariboru, je neznani strelec izza ograje vojašnice, na povelje takrat poveljujočega polkovnika Miodraga Gušiča, izstrelili iz mitraljeza velikega kalibra več rafalov proti policijskemu vozilu in ga z zadnje strani popolnoma uničil. Streljali so v hrbet, na dan, ko je bilo razglašeno premirje, ki pa se ga niso držali. Policist Lilek je bil zadet z dvanajstimi krogli, zaradi česar je postal paraplegik, Robi Hvalc, star komaj 22 let, pa je bil na mestu mrtev.

V času osamosvajanja smo imeli skupno vizijo samostojne prihodnosti. Zato smo bili pripravljene dati tudi življenja. Danes si želimo ekonomske svobode in bivanja v prijaznem in ponosnem okolju. Spomin na dogodke izpred 30. let nas navdihuje, daje pogum, da lažje dosegamo zastavljene cilje. To lahko naredimo le skupaj in povezani. Zato bi bilo prav, da ne bi bilo nobenih delitev, polarizacij, ker nam te samo kradejo čas in energijo. Zaradi preteklih dogodkov smo dolžni ohranjati spomin na žrtve vseh vojn in nanje opozarjati nas same in naše zanamce ter se skupaj boriti, da se nikoli več ne bodo ponovili.

K počastitvi spomina vedno povabimo tudi sestro pokojnega Roberta, Suzano Furek. Na slovesnosti nas se je pozdravil tudi je generalni sekretar ZDVIS Vlado Pegan, svoje spomine na tragične dogodke in njihov pomen pa nam je opisal in izpovedal Srečko Cehnar, predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo.

Tekmovanja v ribolovu, ki je sledilo, se je udeležilo sedem društev, oziroma 23 ribičev. Ekipni zmagovalci so bili tekmovalci PVD SEVER Maribor II., drugo mesto so zasedli tekmovalci OZVVS KPŠ I., tretje pa tekmovalci PVD SEVER Maribor I. Prehodni pokal je tako dobilo društvo PVD SEVER Maribor II.

Med posamezniki pa je bil najboljši Jože Ačko (PVD SEVER Maribor II.), drugo mesto je zasedel Igor Kupčič (OZVVS KPŠ II.), tretje pa Janko Kupčič (OZVVS KPŠ I.).

Tone Knez

BIVALNO OKOLJE STAREJŠIH IN PREPREČEVANJE PADCEV

Padci so mogoči v vseh življenjskih obdobjih, vendar so posledice najbolj izrazite prav v starosti, tveganje pa se s starostnimi spremembami, kot so upočasnjeni refleksi, zožena pozornost, spremenjeno gibanje in hoja, manjša mišična moč, bolečine, osteoporoza, poslabšanje vida in sluha, slabše ravnotežje in koordinacija, še povečuje.

Po statističnih podatkih vsaj enkrat letno pade 30 odstotkov prebivalcev starejših od 65 let. Z višjo starostjo se tudi pogostost padcev poveča (vsak drugi nad 85 let). Večina se jih spotakne, ali jim spodrsne (59 odstotkov), padejo pri hoji po stopnicah (5 odstotkov), pri vstajanju iz postelje, na ledu in snegu (4 odstotki).

Posledice padca so pri starejših resnejše kot pri drugih starostnih skupinah, saj so poškodbe hujše in jih težje prebolijo. Do 30 odstotkov jih utрпи večje poškodbe. Poleg tega pa se starejši bojijo vnovičnega padca in zaradi tega, kolikor se da, zmanjšajo svoje gibanje in se ujamejo v začarani krog vse večjega tveganja za padce. Postanejo socialno izolirani in

odvisni od drugih. Padci so tudi pogosto vzrok za namestitvev v dom starejših, saj v domačem okolju sami ne morejo več funkcionirati.

Čeprav nas je večina prepričana, da ni nikjer varneje kot doma, se največ padcev zgodi prav v domačem okolju in bližnji okolici. Raziskave kažejo, da je od 20 do 50 odstotkov padcev pri tistih, ki živijo doma, posledica zunanjih dejavnikov. Starejši ljudje imajo pogosto težave z zdrsi in sportikanji zaradi slabšega ravnotežja ali refleksnih mehanizmov, na primer zaradi slabe razsvetljave, drsečih tal, neravne površine, neustreznih obuval in obleke, neustreznih pripomočkov za hojo ali neustrezne uporabe primernih pripomočkov za hojo.

Zmanjšanje in odpravljanje dejavnikov tveganja padcev zaradi okolja sta dobra in razmeroma poceni ukrepa. Ukrepi se nanašajo na osvetljenost prostorov, lastnosti tal, razporeditev pohištva in pripomočkov, ograje, držala, višino sedalnih površin in podobno.

PRIPOROČILA ZA VARNEJŠE BIVALNO OKOLJE

- Umaknite vse, ob kar bi se lahko spotaknili med hojo (navlako, manjše kose pohištva, posodo za hranjenje hišnih ljubljencev, obutev pri vhodu, električno napeljavo ...).
- Odpravite vzroke za drse (tekači, preproge, drseča tla).
- Pohištvo razporedite tako, da boste imeli dovolj prostora za sproščeno hojo. Enako naredite v vseh prostorih, na hodnikih in stopnišču.
- Preproge naj bodo pritrjene na tla ali stopnice z dvostranskim lepilnim trakom.
- Nedrsečo podlago namestite tudi v kopalno kad ali kabino za prhanje.
- Izogibajte se mokrim tlom in takoj pobrišite polito tekočino.
- Zagotovite dovolj svetlobe v vsakem prostoru in pred vhodom. Zunaj hodite samo po osvetljenih poteh ali uporabljajte naglavno svetilko.
- Zelo pomembna je dobra osvetljenost stopnišča, ki mora imeti stikala za luč na obeh koncih.
- Namestite senzorske nočne luči na hodniku, v kopalnici in kuhinji. Prav tako imejte pri postelji ročno svetilko, ki bo prišla prav, če zmanjka elektrike.
- Na stopniščih naj bo omogočen oprijem na obeh straneh. Če morate kaj prenašati po stopnicah, se vedno z eno roko držite ograje. Prav tako morate vedno videti, kam stopite.
- Pravilno in trdno namestite držala pri kadi, kabini za prhanje in straniščni školjki ter jih vedno uporabljajte. Prha naj ima dolgo cev.
- Predmete (posodo, hrano, obleko), ki jih pogosto uporabljate, postavite na dosegljivo mesto.
- Uporabljajte lestev (ne pručke!) za dostop do predmetov, ki so višje (menjava zaves, pomivanje oken ipd.).
- Stoli naj imajo oprijemala za roke. Postelja naj bo dovolj visoka.
- Uporabljajte udobne, nedrseče copate, ki stopalo dobro oprimejo.
- Previdno hodite zunaj doma in ne hodite sami, ko zmrzuje in sneži.
- V zimskem času poskrbite, da bo vaša pot posuta s soljo ali peskom. Obutev mora biti primerna vremenskim razmeram. Ne tvegajte hoje po zmrznjeni in drseči podlagi.

Telefon naj bo vedno na doseg roke. Če padete, tega ne skrivajte pred bližnjimi, ki vam bodo v oporo. Vsekakor o še tako nedolžnem padcu obvestite svojega osebnega zdravnika, da bo lahko ustrezno ukrepal. Padeč je rezultat trenutka nepozornosti, zato je prav, da smo nanj pozorni.

Vprašalnik: Ali imate povečano tveganje, da boste padli?

Obkrožite da ali ne pri vsakem vprašanju.

Ali ste v zadnjem letu vsaj enkrat padli?	Da. (2)	Ne.(0)
Ali za varno hojo uporabljate oz. so vam svetovali, da uporabljajte sprehajalno palico ali hojico?	Da. (2)	Ne. (0)
Ali se med hojo včasih počutite negotovo?	Da. (1)	Ne. (0)
Ali se med hojo po bivalnem prostoru zaradi varnosti oprijemate pohištva?	Da. (1)	Ne. (0)
Ali vas skrbi, da boste padli?	Da. (1)	Ne. (0)
Ali si morate pomagati z rokami, ko vstajate s stola?	Da. (1)	Ne. (0)
Imate težave pri stopanju na robnik?	Da. (1)	Ne. (0)
Ali morate pogosto hiteti na stranišče?	Da. (1)	Ne. (0)
Ali s stopali ne čutite dobro podlage?	Da. (1)	Ne. (0)

Ali jemljete zdravila, ki vam včasih povzročijo rahlo vrtoglavico ali večjo utrujenost kot navadno?

Da. (1)

Ne. (0)

Ali jemljete zdravila za lažji spanec ali izboljšanje razpoloženja?

Da. (1)

Ne. (0)

Ali ste pogosto žalostni ali depresivni?

Da. (1)

Ne. (0)

Seštejte točke, ki ste jih obkrožili pri odgovorih. Če je vsota točk 4 ali več, imate več dejavnikov tveganja, da boste padli. Posvetujte se z zdravnikom. Skupaj točk: _____

Vir: <https://www.vzajemnost.si/clanek/171897/padci-so-pogostejsi-kot-si-mislimo/>

Andreja Markovič

naše vezi šport

ZDCIVS – PROGRAM ŠPORTA AKTIVEN KLJUB »KORONASITUACIJI«

Kljub temu da nas koronavirus spremlja tudi v tem letu in nas ovira pri izvajanju programov na področju športa in rekreacije, smo bili v ZDCIVS vztrajni in smo izkoristili prvo možnost za redno sejo za šport in šah že 23. februarja 2021 in nato nadaljevali s pripravo športnih iger, ki smo jih usklajevali s koledarjem državnih prvenstev pri Zvezi ŠIS – SPK.

Seveda smo na vseh srečanjih upoštevali navodila NIJZ-ja. Na seji smo se dogovorili, katero športno disciplino prevzame in izvede posamezno društvo.

29. aprila 2021 je MDCIV – Celje izvedel športne igre v kegljanju na avtomatskem kegljišču v dvorani Golovec Celje. Tekmovanja so se udeležila štiri društva in sicer iz Ljubljane, Primorske, Maribora in Celja. Tekmovali smo posamično. Prva tri mesta so zasedli: 1. mesto Mirjam Bubnič DCIV Primorske, 2. mesto Franc Ožir MDCIV Celje in 3. mesto Alojz Doler MDCIV Celje.

26. maja 2021 je DCIVS Ljubljana izvedel športne igre v balinanju dvojek, v Ljubljani, na balinišču v Šiški. Člana DCIVS Ljubljana sta zasedla 1. mesto, 2. in 3. mesto pa člani DCIV Primorske. Tekmovanja so se udeležila tri društva: iz Ljubljane, Primorske in Celja.

21. junija 2021 pa je DCIVDBP – Novo mesto razpisal športne igre v streljanju z zračno puško, ki pa smo jih žal morali preložiti na jesen, zaradi prenatrpanosti aktivnosti pri zvezi. Prav tako še sledijo športne igre v vrtnem kegljanju ki jih bo izvedel MDCIV Gorenjske in bodo predvidoma na domu pri Mejašu (Korensko sedlo). V septembru bo MDCIV Maribor

izvedel igre v pikadu in hoji. Po sklepu komisije za šport in šah je v oktobru predvideno igranje šaha v hotelu Zarja na Pohorju, ki ga bo izvedel DCIV Primorske.

Kot predsednik komisije za šport in šah pri ZDCIVS si želim čim večje udeležbe na še neizvedenih igrah v tem letu, saj vsaka rekreacija in športna aktivnost

prpomoreta k boljšemu počutju in tudi zdravju - a brez pretiravanja. Vsem, ki so se že udeležili iger v tem letu, kljub temu da še živimo v spremenjenih razmerah zaradi covid-19, pa se zahvaljujem za udeležbo in vsi ostanite zdravi.

Franc Ožir

PRVENSTVA ZDVIS V ŠPORTNIH PANOGAH

Zaradi razglasitve pandemije ZDVIS do sredine maja 2021 ni izvedel prvenstev v športnih panogah. Vsi termini prvenstev so bili spremenjeni.

Kegljanje

Prvo prvenstvo, ki ga je izvedla zveza, je bilo tako kegljanje v Celju, 15. maja 2021, na kegljišču v Športnem rekreacijskem centru Golovec. Izvajalec tekmovanja je bilo Društvo vojnih invalidov Celje. Kegljisce je desetstezno, zato je tekmovanje potekalo hitro in tekoče. Tekmovalci iz društev so prihajali na tekmovališče na vnaprej določeno uro, tako da je bilo med njimi zaradi veljavnih ukrepov čim manj stika.

Rezultati:

Vojni invalidi:

120 lučajev:

1. mesto: Matej Koren, DVI Zasavje
2. mesto: Bojan Proje, DVI za Koroško
3. mesto: Matjaž Primožič, DVI Ljubljana

60 lučajev

1. mesto: Stanislav Gerčar, DVI Celje
2. mesto: Štefan Može, DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine
3. mesto: Dragoslav Mraović, DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine

Drugi člani:

120 lučajev:

1. mesto: Slobodan Ristič, DVI Ljubljana
2. mesto: Edbert Truppe, DVI Ljubljana

60 lučajev

1. mesto: Stanislav Oblak, DVI za Koroško
2. mesto: Ivan Mernik, DVI za Koroško
3. mesto: Miloš Agbaba, DVI Celje

Balinanje

Prvenstvo ZDVIS v balinanju je izvedlo Društvo vojnih invalidov Ljubljana, 22. junija 2021. Tekmovanje je bilo na štiristeznem balinišču. Tekmovalo je 10 ekip. Po žrebanju so prijavljeni tekmovali v treh skupinah, s tremi ali štirimi ekipami. V prvem krogu je vsak igral z vsakim. Najboljši dve ekipi iz skupine sta nato tekmovali v polfinalu, nato pa najboljši iz skupine za 1. mesto, drugi v polfinalu pa za 3. mesto. Zmagala je ekipa DVI Slovenske Istre, ki je premagala vse nasprotnne ekipe. Tekmovanje je potekalo v tovariškem vzdušju in ob veliko navijanja. Najstarejšima tekmovalcema iz DVI Ljubljana, starima 95 in 94 let, Milku Brožiču in Jožetu Boninu, smo podelili častni medalji.

Rezultati:

1. mesto: DVI Slovenske Istre
2. mesto: DVI Zasavje
3. mesto: DVI Celje

Šah

Prvenstvo ZDVIS v šahu je izvedlo Društvo vojnih invalidov Zasavje, 29. maja 2021, v prostorih Šahovskega kluba Rudar v Trbovljah. Tekmovanje je potekalo po švicarskem sistemu, igralo se je 7 krogov. Hitropotezni šah se je igral na 10 minut na vsakega tekmovalca. Tekmovanje je potekalo tekoče in v zadovoljstvo vseh sodelujočih.

Rezultati:

1. mesto: Boris Grzina, DVI za Koroško
2. mesto: Branko Javornik, DVI Maribor
3. mesto: Janez Zorc, DVI Gorenjske Kranj

Športni ribolov

Prvenstvo ZDVIS v športnem ribolovu je potekalo 5. junija 2021, na ribniku Rogoznica pri Ptuj.

Izvajalec športnega ribolova je bilo Društvo vojnih invalidov Ptuj, ki je prvenstvo izvedlo odlično in ob upoštevanju ukrepov Nacionalnega inštituta za javno zdravje in vlade. Zaradi ukrepov je bilo žrebanje tekmovalnih mest opravljeno predhodno. Tekmovanje je potekalo po zahtevah Ribiške družine Ptuj. Upoštevali smo vsa tehnična pravila o opremi, kot jih je določila ribiška družina. Ulova se ni smelo shranjevati v mrežah, zato sta bila potrebna dva sodnika in dva zapisnikarja za sprotno tehtanje in

vodenje evidence ulova posameznega tekmovalca in tekmovalke. Predsednik DVI Ptuj Boris Fras je v imenu ZDVIS Ribiški družini Ptuj podelil zahvalo ZDVIS za dolgoletno sodelovanje in pomoč pri izvajanju socialnih programov na športno-rekreativnem področju društva in zveze.

Rezultati:

Vojni invalidi

1. mesto: Smiljan Gabrovec, DVI Ptuj
2. mesto: Andrej Klančnik, DVI Maribor
3. mesto: Štefan Kaurin, DVI Celje

Drugi člani

1. mesto: Dušan Marčec, DVI Celje
2. mesto: Vekoslava Mauko, DVI Maribor
3. mesto: Miloš Agbaba, DVI Celje

Vladimir Pegan

20. ŠPORTNE IGRE ZDVIS

Letošnje športne igre vojnih invalidov so bile 19. junija 2021 v Mariboru, v izvedbi DVI Maribor. Sprva so bile načrtovane v aprilu, vendar pa zaradi pandemije prestavljene. Tekmovanja so potekala v skladu s priporočili NIJZ-ja za preprečevanje okužb s covidom 19.

Športne igre so potekale v naslednjih panogah: balinanje, kegljanje, pikado, streljanje in šah.

Tekmovanje je potekalo tekoče in v tovariškem vzdušju. Na vseh tekmovališčih se je čutil tekmovalni duh in fair play. Po razburljivem seštevanju točk je DVI Maribor za 11 točk premagal DVI Ptuj. Tretje mesto je zasedel DVI Zasavje.

Vsem udeležencem iskreno čestitamo!

Rezultati:

VOJNI INVALIDI:

Skupna uvrstitev:

Maribor
Ptuj
Zasavje

Balinanje - ekipno:

Maribor
Slovenska Istra Koper
Zasavje

Kegljanje - posamezno:

Branko Krajnc (Maribor)
Vojko Perušek (Maribor)
Stanislav Gerčar (Celje)

Kegljanje - ekipno:

Maribor
Celje
Dolenjske, Posavja in Bele krajine

Pikado - posamezno:

Bogdan Razboršek (Maribor)

Mitja Krabonja (Ptuj)

Srečko Cigler (Ptuj)

Pikado - ekipno:

Ptuj
Maribor
Zasavje

Streljanje - posamezno:

Edi Bruderman (Ljubljana)
Žare Milič (Zasavje)
Branko Zorko (Ptuj)

Streljanje - ekipno:

Zasavje
Maribor
Ptuj

Šah - ekipno:

Maribor
Koroška
Ljubljana

Vladimir Pegan

Foto: Urška Holešek

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	SIMBOL V BESEDILU, EMOTIKON	DRUGA NAJVEČJA ZVEZNA DRŽAVA V ZDA	PISANA TROPska PAPIGA	VLADO KRESLIN	PLIN ZA RABO V GOSPO- DINJSTVU	ZNAME- NITOST V PULI	GESLO	PESEM HVALNICA	MELANIE GRIFFITH	STAVEK	OVČJI SAMEC	HIŠA PRAVICE, SODNIJA	PREVOZ
OBJEKT, ZGRADBA							GNOJILO IZ ORGAN- SKIH ODPADKOV IN ZEMLJE						
SONCU NAJBLIŽJI PLANET							ODZIV NA VPRAŠANJE						
							RENATA TEBALDI						
KOSTUMO- GRAFKA VOGELNIK				TOMBOLSKI DOBITEK POLPRE- VODNIŠKA PRIPRAVA					ZNANOST				
									OBČUTEK POTREBE PO PIJACI				
ŠTEFAN SEME			NAJVEČJI IT. PESNIK ZIBELKA SLOVENSK. SMUČANJA					... IN NEVESTA					
								EDWARD NORTON					
PROSTOR ZA PILOTA V LETALU							MODEL ZNAMKE KIA				ŠTEFAN ZELKO		
							MANJŠA SOLATA				ŠTALA		
GLAVNO MESTO NORVEŠKE					ČEŠAREK	MESTO V HRVAŠKEM PRIMORJU IGRALKA SPELLING				HČERKA			
									PRESTOL				
POMOČ: DIODA EKRAZIT PILON VALIŽ	BLAŽENO STANJE V BUDIZMU	ODHOD S POLOŽAJA BRIZANTNO RAZSTRE- LIVO						ŠPORTNIK V ATLETIKI					
								VODJA ŠPORT. MOŠTVA					
NEKATO- LIČAN									ROBERT ERJAVEC			SLADEK JUŽNI SADEŽ	SREDIŠČE SLOVENS- KIH GORIC
NEKDANJI SOPROG TINE TURNER				MORSKA RIBA AJDOVSKI SLIKAR (VENO)					OVALEN KROŽNIK				
									LEPOTICA SHAYK				
ROBERT REDFORD			PRITE- PENEC STRANSKI DEL OBRAZA								NELA ERZIŠNIK		
											GLASBENI ARANŽER ŽGUR		
OKROGLO KAMENJE, PROD						PRIPADNIK NARODA V KAMBODŽI SMEŠEN DOGODEK				24 UR			
POLITIČNO ZATOČIŠČE					KARIBSKA OTOŠKA DRŽAVA LEONHARD EULER						SLABA ŠOLSKA OCENA IVANA KOBILCA		
FILMSKA IGRALKA KIDMAN							POTURČEN OTROK ZA VOJAKA						
PREBI- VALEC STARIH ATEN							IDENTIČ- NOST, ISTOST, ENAKŠ- NOST						

Rešitev križanke pošljite na: **ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska 129, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Janez RIGLER, Grahovo**
2. **Olga RAZPOTNIK, Kresnice**
3. **Majda TRATAR, Krmelj**